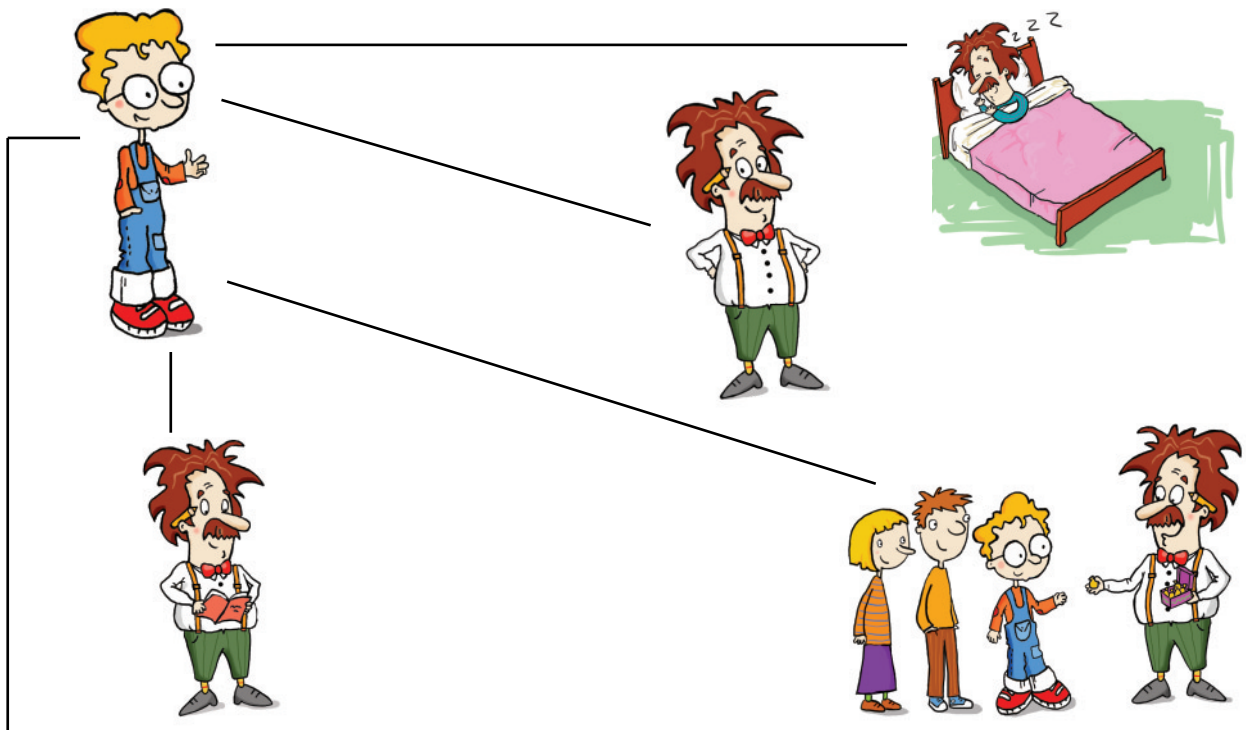

16.3 Τα είδη των προτάσεων

A. Ξεχωρίζω τις προτάσεις με βάση τα συστατικά τους

Με τη Ρηματική Φράση μπορώ να πω τι κάνει ο Βρασίδας:

Ο Βρασίδας...	(Α) κοιμάται	(Ρήμα _{αμετάβατο})
Ο Βρασίδας...	(Β) διαβάζει ένα βιβλίο	(Ρήμα _{μεταβατικό + αντικείμενο})
Ο Βρασίδας...	(Γ) είναι χαρούμενος	(Ρήμα _{συνδετικό + κατηγορούμενο})
Ο Βρασίδας...	(Δ) δίνει γλυκά στους φίλους μου	(Ρήμα _{δίπλωτο + άμεσο αντικείμενο + έμμεσο αντικείμενο})

Όταν μια απλή Ονοματική Φράση – Υποκείμενο (π.χ. ο Βρασίδας) συνδυάζεται με κάποιο από τα είδη Ρηματικής Φράσης (Α, Β, Γ, Δ), τότε μας δίνει μια **απλή πρόταση**, δηλαδή μια πρόταση με τα απολύτως απαραίτητα!

- Ο Βρασίδας + κοιμάται.
- Ο Βρασίδας + διαβάζει ένα βιβλίο.
- Ο Βρασίδας + είναι χαρούμενος.
- Ο Βρασίδας + δίνει γλυκά στους φίλους μου.

Αντίθετα, αν χρησιμοποιήσουμε **προσδιορισμούς** (δηλαδή λέξεις που δεν είναι απαραίτητες, αλλά μας δίνουν επιπλέον πληροφορίες για άλλες λέξεις) για να εμπλουτίσουμε τον λόγο μας, τότε η πρότασή μας λέγεται **επαυξημένη**:

Ο θεός μου **ο Πέτρος** κοιμάται **από το πρωί**.

Η πωλήτρια ήθελε να πουλήσει στην κυρία Δανάη ένα **απαίσιο** φόρεμα **από τον καιρό του Νώε**.

Οι λέξεις με τα πράσινα στοιχεία είναι προσδιορισμοί. Αν τους αφαιρέσουμε, μας μένει η απλή πρόταση.

Ο θεός μου κοιμάται.

Η πωλήτρια ήθελε να πουλήσει στην κυρία Δανάη ένα φόρεμα.

**Απλή πρόταση +
προσδιορισμοί =
Επαυξημένη πρόταση**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 35

Βρίσκω ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι επαυξημένες και υπογραμμίζω τους προσδιορισμούς:

1. Ο Φάνης ήταν διάσημος γιατρός.
2. Ο Πέτρος έτρωγε χωρίς να σκέφτεται τις επιπτώσεις στην υγεία του.
3. Η Μαρία αγόρασε μια κούκλα από το πολυκατάστημα χτες το απόγευμα.
4. Η Σοφία απόκτησε ένα πανέμορφο αγοράκι.

Δυο φράσεις λέμε ότι συνδέονται **παρατακτικά** όταν ενώνονται με τους παρατακτικούς συνδέσμους, βλ. ενότητα 14.1 Α (π.χ. *και*). Αυτό μας δείχνει ότι αυτές οι φράσεις πάνε μαζί και κάνουν την ίδια δουλειά.

Ο Ορέστης και η Αγγελίνα πήγαν στον κινηματογράφο.

Ονοματική Φράση + Ονοματική Φράση
Υποκείμενο Υποκείμενο

Ο δάσκαλος είναι υπομονετικός και καλοσυνάτος.
Κατηγορούμενο + Κατηγορούμενο

Η πρόταση στην οποία κάποιος κύριος όρος (υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο) συνδέεται παρατακτικά με κάποιον όμοιο του λέγεται **σύνθετη**.

Συχνά, για να δώσουμε ζωντάνια και αμεσότητα στον λόγο μας ή για λόγους συντομίας, παραλείπουμε ορισμένα από τα κύρια συστατικά των προτάσεων, όπως, π.χ. το υποκείμενο, όταν εύκολα εννοείται...

Αγόρασα ένα μολύβι. (= Εγώ αγόρασα ένα μολύβι.)

Ή ακόμα και το ρήμα:

- Ποιος έχει σειρά;
- Εγώ. (= Εγώ έχω σειρά.)

Τέτοιες προτάσεις τις λέμε **ελλειπτικές**.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 36

Βρίσκω ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι επαυξημένες και ποιες σύνθετες, και τις σημαδεύω με ένα σταυρό:

	επαυξημένη	σύνθετη
1. Η Μαρία και ο Νίκος αγόρασαν σπίτι.		
2. Η Ελένη είναι καλή μαθήτρια.		
3. Ο καινούριος διευθυντής του σχολείου είναι χαμογελαστός και φιλικός.		
4. Οι δεινόσαυροι εξαφανίστηκαν πριν από εκατοντάδες χρόνια.		

A1 Η σειρά των συστατικών της απλής πρότασης

Η απλή πρόταση περιέχει μια Ονοματική Φράση – Υποκείμενο και μια Ρηματική Φράση. Συνήθως, η Ρηματική Φράση αποτελείται από ένα ρήμα και μια Ονοματική Φράση – Αντικείμενο. Λέμε, λοιπόν, ότι το **Υποκείμενο**, το **Ρήμα** και το **Αντικείμενο** είναι τα **κύρια συστατικά** της πρότασης. Για να τα γράψω σε καρτελάκια!

η Αγγελίνα

Υποκείμενο

έφαγε

Ρήμα

την καρυδόπιτα

Αντικείμενο

Ας αλλάξω, τώρα, τη σειρά στα καρτελάκια μου!

η Αγγελίνα

έφαγε

την καρυδόπιτα

έφαγε

η Αγγελίνα

την καρυδόπιτα

έφαγε

την καρυδόπιτα

η Αγγελίνα

την καρυδόπιτα

έφαγε

η Αγγελίνα

την καρυδόπιτα

η Αγγελίνα

έφαγε

η Αγγελίνα

την καρυδόπιτα

έφαγε

Όλες οι σειρές βγάζουν νόημα!

Η σειρά των κύριων συστατικών μέσα στην πρόταση δεν επηρεάζει τη σημασία της. Δηλαδή, οι έξι προτάσεις που έφτιαξες, Ορέστη, έχουν περίπου το ίδιο νόημα. Υπάρχει λοιπόν ελευθερία στη σειρά των συστατικών μέσα σε μια πρόταση. Ωστόσο, κάθε σειρά χρησιμοποιείται σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας.

Όταν ρωτάμε κάτι για το οποίο δεν ξέρουμε τίποτα, η απάντηση που θα μας δώσουν έχει συνήθως σειρά συστατικών Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο ή Ρήμα – Υποκείμενο – Αντικείμενο.

Η Αγγελίνα έφαγε την καρυδόπιτα.

Υποκείμενο **Ρήμα** **Αντικείμενο**

Έφαγε η Αγγελίνα την καρυδόπιτα.

Ρήμα **Υποκείμενο** **Αντικείμενο**

Στην περίπτωση αυτή, η απάντηση μας δίνει μια εντελώς νέα πληροφορία/είδηση.

Όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση στο αντικείμενο, μπορούμε να αλλάξουμε τη σειρά των λέξεων και να φέρουμε το αντικείμενο στην αρχή της πρότασης. Τότε, μάλιστα, το προφέρουμε πιο δυνατά:

Την καρυδόπιτα έφαγε η Αγγελίνα.

Αντικείμενο **Ρήμα** **Υποκείμενο**

Τι θα θυμάμαι για...

τη σειρά των συστατικών της πρότασης

Η πιο ουδέτερη σειρά των συστατικών μέσα σε μια πρόταση είναι

Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο (Y-P-A) ή

Ρήμα – Υποκείμενο – Αντικείμενο (P-Y-A)

Αν θέλουμε όμως να τονίσουμε ιδιαίτερα κάποιο στοιχείο της πρότασης, μπορούμε να αλλάξουμε τη σειρά των συστατικών.

Β. Ξεχωρίζω τις προτάσεις ανάλογα με το αν εξαρτώνται από άλλες ή όχι

Υπάρχει άλλος τρόπος να χωρίσω τις προτάσεις;

Φυσικά! Ανάλογα με το αν στέκουν μόνες τους στον λόγο ή όχι. Οι προτάσεις διακρίνονται σε **κύριες** και **εξαρτημένες / δευτερεύουσες**. Οι κύριες έχουν αυτοτελές νόημα και μπορούν να σταθούν μόνες τους.

Π.χ. Η παράταξή μας μετά τις εκλογές θα φροντίσει για το μέλλον του τόπου.

Ποιος θέλει να προχωρήσουμε μπροστά;

Δώστε μας την ψήφο σας την ερχόμενη Κυριακή!

;

;

;

Προσέχω! Οι κύριες προτάσεις μπορεί να είναι και **ερωτηματικές**. Να δηλώνουν δηλαδή μια ερώτηση του ομιλητή προς τον ακροατή:

Θέλετε να προχωρήσουμε μπροστά;

Ποιος θέλει να προχωρήσουμε μπροστά;

;

;

;

;

Και οι εξαρτημένες;

Ο Νίκος είπε ότι θα πάει στη συναυλία.

[εξαρτημένη πρόταση – αντικείμενο του *είπε*]

Ο Πέτρος ρώτησε ποιο ήταν το θρανίο του.

[εξαρτημένη πρόταση – αντικείμενο του *ρώτησε*]

Τα παιδιά ξύπνησαν όταν είχε πια ξημερώσει.

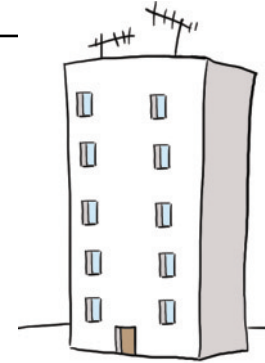
[εξαρτημένη πρόταση – προσδιορισμός χρόνου]

Ο Βασίλης σπούδασε για να μορφωθεί.

[εξαρτημένη πρόταση – προσδιορισμός σκοπού]

Οι εξαρτημένες προτάσεις συμπληρώνουν τις κύριες προτάσεις και είτε λειτουργούν ως όροι τους (υποκείμενα, αντικείμενα) είτε μας δίνουν μια πληροφορία για τις συνθήκες μέσα στις οποίες πραγματοποιείται αυτό που δείχνει η κύρια πρόταση. Οι εξαρτημένες προτάσεις δε στέκονται μόνες τους στον λόγο.

Άρα, οι κύριες προτάσεις μοιάζουν με το ισόγειο μιας πολυκατοικίας. Μπορεί να σταθεί και μόνο του χωρίς στήριξη από άλλους ορόφους. Οι εξαρτημένες προτάσεις μοιάζουν τα διαμερίσματα των επάνω ορόφων. Πρέπει να στηρίζονται πάνω στο ισόγειο και δεν μπορούν να σταθούν από μόνα τους!

Οι εξαρτημένες προτάσεις ξεκινούν (ή –όπως λέμε– εισάγονται) με μερικές ξεχωριστές λέξεις, τους **συνδέσμους** (βλ. ενότητα 14.1 Β). Αυτές οι λέξεις συνδέουν τις εξαρτημένες με τις κύριες προτάσεις. Οι σύνδεσμοι, επίσης, μας δείχνουν τι λογής είναι οι εξαρτημένες προτάσεις.

Αν οι εξαρτημένες προτάσεις είναι τα διαμερίσματα των επάνω ορόφων μιας πολυκατοικίας, οι σύνδεσμοι που τις εισάγουν είναι τα κλειδιά! Χωρίς το κατάλληλο κλειδί δεν μπορούμε να προχωρήσουμε από το ισόγειο και να μπούμε σε ένα διαμέρισμα του επάνω ορόφου! Άρα, κάθε εξαρτημένη πρόταση πρέπει να εισάγεται με τον κατάλληλο σύνδεσμο.

